

УДК 339.543:339.138

Ловас С. С.

serhii.lovass@uzhnu.edu.ua, ORCID: 0009-0001-0004-7525

аспірант, Державний вищий навчальний заклад

«Ужгородський національний університет», м. Ужгород

МИТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСКОРДОННОЇ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Анотація. У статті проведено комплексне дослідження трансформації системи митного регулювання в умовах інтенсивного розвитку глобальної цифровізації та масового переходу споживачів до транскордонних онлайн-платформ. У роботі підкреслено, що сучасний етап міжнародних економічних відносин характеризується кардинальною зміною структури торговельних потоків, де маловартісні B2C-відправлення починають домінувати над традиційними великими комерційними партіями. Обґрунтовано, що існуюча митна парадигма України, яка історично орієнтована на фізичний контроль та оформлення великих вантажів (B2B), наразі демонструє критичну диспропорцію між адміністративною спроможністю митних органів та фактичними мільйонними обсягами щоденних транзакцій у секторі електронної комерції. Такий стан справ призводить не лише до значних логістичних затримок у ланцюгах постачання, а й створює системні ризики для державного бюджету через використання схем мінімізації податкових зобов'язань, зокрема шляхом умисного дроблення товарних партій (splitting) для штучного заниження вартості відправлень нижче неоподаткованого ліміту. Особливу увагу в роботі приділено аналізу європейського досвіду реформування системи оподаткування електронної комерції, зокрема впровадженню схеми Import One-Stop Shop (IOSS) та скасуванню пільгового митного порогу у 22 євро. На основі аналізу статистичних даних доведено надзвичайно високу фіскальну ефективність моделі стягнення податку продавцем (Vendor Collection Model): обсяг задекларованого ПДВ у державах ЄС через механізми OSS/IOSS зріс із 7,75 млрд євро у 2021 році до понад 33 млрд євро у 2024 році, що свідчить про успішність цифрової трансформації адміністрування. Пропонується алгоритм впровадження аналогічної моделі в Україні, що базується на обов'язковому запровадженні стандартів обміну попередньою електронною інформацією (Advance Electronic Data – AED) між митницею, поштовими операторами та маркетплейсами. Запропоновано конкретні кроки імплементації, що включають законодавче закріплення обов'язку продавців-нерезидентів стягувати ПДВ у точці продажу, проведення пілотного періоду тривалістю 6–12 місяців та розробку правил звітності з опорою на керівні настанови ОЕСД. Це дозволить забезпечити баланс між безпековою функцією митниці та сприянням торгівлі, гарантуючи стабільність бюджетних надходжень в умовах воєнного стану та гармонізацію вітчизняного законодавства з вимогами ЄС.

Ключові слова: митне регулювання, транскордонна електронна торгівля, цифровізація, Vendor Collection Model, управління ризиками, гармонізація з ЄС.

Lovas Serhii

serhii.lovas@uzhnu.edu.ua, ORCID: 0009-0001-0004-7525

Postgraduate, State University “Uzhhorod National University”, Uzhhorod

CUSTOMS REGULATION OF CROSS-BORDER E-COMMERCE IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION

Abstract. *The article provides a comprehensive study of the transformation of the customs regulation system in the context of the intensive development of global digitalization and the mass transition of consumers to cross-border online platforms. The paper emphasizes that the current stage of international economic relations is characterized by a fundamental shift in the structure of trade flows, in which low-value B2C consignments are beginning to dominate over traditional large commercial shipments. It is substantiated that the existing customs paradigm of Ukraine, historically oriented toward the physical control and clearance of large cargo shipments (B2B), currently demonstrates a critical imbalance between the administrative capacity of customs authorities and the actual millions of daily transactions in the e-commerce sector. This situation leads not only to significant logistical delays in supply chains but also creates systemic risks for the state budget due to the use of tax minimization schemes, in particular through the intentional fragmentation of movap consignments (splitting) in order to artificially reduce the value of shipments below the tax-free threshold. Special attention is paid to the analysis of the European experience in reforming the taxation system of electronic commerce, in particular the implementation of the Import One-Stop Shop (IOSS) scheme and the abolition of the preferential customs threshold of EUR 22. Based on the analysis of statistical data, the paper demonstrates the exceptionally high fiscal efficiency of the Vendor Collection Model: the amount of VAT declared in EU Member States through OSS/IOSS mechanisms increased from EUR 7.75 billion in 2021 to more than EUR 33 billion in 2024, which confirms the success of the digital transformation of tax administration. The article proposes an algorithm for implementing a similar model in Ukraine, based on the mandatory introduction of standards for the exchange of advance electronic data (Advance Electronic Data – AED) between customs authorities, postal operators, and marketplaces. Specific implementation steps are proposed, including the legislative establishment of the obligation for non-resident sellers to collect VAT at the point of sale, the introduction of a pilot period lasting 6–12 months, and the development of reporting rules based on OECD guidelines. This approach would ensure a balance between the security function of customs and trade facilitation, guaranteeing the stability of budget revenues under martial law conditions and the harmonization of national legislation with EU requirements.*

Keywords: customs regulation, cross-border e-commerce, digitalization, Vendor Collection Model, risk management, harmonization with the EU.

JEL Classification: F13, F14, H2, L81, O32

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2025-47-10>

Постановка проблеми. Традиційна парадигма міжнародної торгівлі зазнала кардинальних змін під тиском цифровізації, що призвело до домінування маловартових B2C-відправлень над великими комерційними партіями (B2B). Це формує системний виклик, оскільки існуюча митна система України, орієнтована на фізичний контроль, демонструє критичну диспропорцію між адміністративною спроможністю та мільйонними обсягами щоденних транзакцій. Це створює не лише логістичні затримки, але й сприяє ухиленню

від оподаткування через дроблення товарних партій (splitting).

Для України зазначена проблематика має стратегічне значення в контексті імплементації європейських стандартів та необхідності забезпечення наповнення державного бюджету в умовах воєнного стану. Існуючі процедури митного контролю міжнародних поштових та експрес-відправлень (МПВ та МЕВ) часто виявляються неефективними, що призводить до затримок у ланцюгах постачання та створює підґрунтя для мінімізації

податкових зобов'язань шляхом дроблення товарних партій. Відтак, виникає нагальна потреба у розробці та впровадженні новітніх інструментів регулювання, що базуються на автоматизованому обміні даними між митними органами, логістичними операторами та електронними майданчиками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади митної безпеки, ризик-менеджменту та функціонування митних систем закладено у фундаментальних працях українських дослідників. Зокрема, у монографії П. В. Пашка обґрунтовано системний підхід до митної безпеки та управління ризиками, що актуально й у контексті викликів, пов'язаних із стрімким зростанням транскордонної електронної торгівлі [1]. Автор підкреслює необхідність превентивної ідентифікації ризиків та посилення аналітичних інструментів митниці – положення, що прямо резонує з потребою впровадження сучасних систем АЕД (Advance Electronic Data) та автоматизованого ризик-скринінгу.

Значний внесок у дослідження цифровізації митних процедур є О. П. Федотова, аналізує інформаційну взаємодію в межах механізму «єдиного вікна» [2]. Дослідження О. Ф. Яременка [3] розкривають логістичні аспекти митної діяльності, підкреслюючи значення оптимізації потоків та взаємодії між операторами доставки, митницею та іншими учасниками ринку. Ці положення безпосередньо корелюють із міжнародною практикою організації потоків у сегменті low-value consignments, де ключова роль належить логістичним операторам як постачальникам структурованих електронних даних про відправлення.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування напрямів удосконалення митного регулювання транскордонної електронної торгівлі в Україні через запровадження цифрових інструментів адміністрування та гармонізацію нормативно-правової бази з вимогами Європейського Союзу.

Полягає у комплексному аналізі причин неефективності традиційних механізмів митного адміністрування в умовах стрімкого зростання частки транскордонної електронної торгівлі. Враховуючи необхідність гармонізації вітчизняного законодавства з нормами ЄС, робота спрямована на вивчення європейського досвіду реформування ПДВ через схему Import One-Stop Shop (IOSS) та обґрун-

тування доцільності імплементації в Україні аналогічної моделі стягнення податку продавцем (Vendor Collection Model). Реалізація цього підходу вимагає розробки алгоритму цифрової взаємодії між митними органами та логістичними операторами на основі обміну попередньою електронною інформацією (АЕД), що дозволить запровадити автоматизований ризик-скринінг, мінімізувати схеми дроблення товарних партій та забезпечити стабільність бюджетних надходжень в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Глобальний ринок електронної комерції демонструє стійке й довготривале зростання сегменту транскордонних В2С-відправлень. За оцінками, частка маловартісних відправлень (low-value consignments) суттєво збільшилася, що зумовлено зміною споживчої поведінки: у розвинених економіках покупці віддають перевагу частішим, але дрібнішим покупкам через онлайн-платформи. Це підтверджується сучасними дослідженнями, які показують, що частка маловартісних транзакцій у міжнародній торгівлі зростає вже кілька десятиліть – як наслідок масштабування e-commerce та прямого продажу кінцевим споживачам [4].

З огляду на правові наслідки такі зрушення змусили регуляторів, насамперед Європейський Союз, переосмислити традиційні механізми митного контролю та оподаткування маловартісних імпорتنих потоків. Найбільш системною реформою стало впровадження схеми Import One-Stop Shop (IOSS) для дистанційних продажів товарів вартістю до €150, а також скасування пільгового митного порогу (€22), що набуло чинності 1 липня 2021 року.

Ключові особливості та значення моделі IOSS:

➤ перенесення відповідальності за сплату ПДВ – фіскальне зобов'язання переходить від кінцевого споживача або логістичного оператора до продавця-нерезидента чи маркетплейса. Це забезпечує прозорість і виключає потребу в оплаті податку при отриманні товару;

➤ попереднє декларування та сплата ПДВ – податок на додану вартість стягується на етапі продажу (pre-collection) і декларується продавцем через єдину точку входу (IOSS-портал). Надалі ПДВ автоматично розподіляється між країнами-членами ЄС, що значно спрощує адміністрування;

➤ спрощене митне оформлення – ПДВ вважається сплаченим до моменту ввезення, відправлення проходять прискорений митний контроль. Це мінімізує затримки, дозволяє обробляти великі потоки маловартісних відправлень та знижує навантаження на митну інфраструктуру.

За результатами 2024 року, через механізми OSS/IOSS у державах ЄС було задекларовано понад €33 млрд ПДВ, що підтверджує високу фіскальну ефективність та масштабність цієї моделі в сегменті масових B2C-операцій [5]. Модель Vendor Collection Model, на якій заснована система IOSS, нині вважається міжнародним стандартом ефективного адміністрування непрямих податків у цифровій економіці.

Для України питання регулювання транскордонної e-commerce є особливо актуальним. Імпорт невеликих партій товарів через електронні майданчики набуває масового характеру, формуючи нові виклики для митної системи як у частині адміністрування платежів, так і в забезпеченні контролю.

Динаміка надходжень ПДВ, задекларованих через механізми OSS/IOSS у Європейському Союзі у 2021–2024 роках, свідчить про стрімке зростання ефективності адміністрування транскордонної електронної торгівлі, рис. 1.

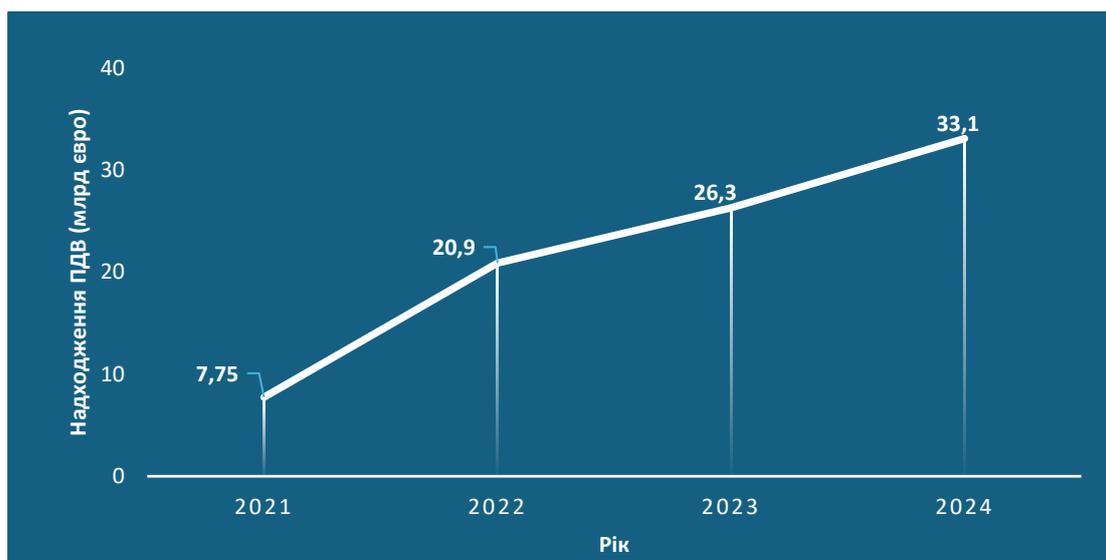
На рис. 1 видно, що обсяг задекларованого ПДВ зріс із €7,75 млрд у 2021 році (перший неповний рік дії пакету VAT e-commerce) до

€33,1 млрд у 2024 році. Загальне зростання становить понад 327%, тим підтверджує масштабність та результативність моделі Vendor Collection Model, закладеної в IOSS.

Зокрема, деталізовані показники подані у табл. 1, де наведено річні надходження ПДВ через OSS/IOSS у розрізі років. Дані узгоджуються з офіційними звітами Європейської Комісії та податкових органів ЄС. Для України ця динаміка є показовою, оскільки демонструє, яким чином цифрові механізми попереднього декларування та сплати непрямих податків дозволяють ефективно адмініструвати значні обсяги маловартісних B2C-імпортних потоків.

Для України питання регулювання транскордонної електронної торгівлі набуває особливої гостроти. Якщо традиційна митна система роками була орієнтована на обробку великих комерційних партій у сегменті B2B, то в умовах цифровізації спостерігається суттєва диспропорція між адміністративною спроможністю митних органів та реальними обсягами транзакцій у секторі B2C.

За даними публічних річних звітів провідних українських логістичних операторів та статистичних оприлюднень, у 2024 році спостерігалось істотне збільшення обсягів міжнародних B2C-відправлень (оціночні показники коливалися в межах десятків відсотків у порівнянні з попереднім роком) [7]. Таке стрімке зростання частки дрібних партій товарів створює об'єктивні передумови

Рис. 1 Динаміка надходжень ПДВ через механізми OSS/IOSS у ЄС у 2021–2024 рр., млрд євро

Джерело: [5]

Надходження ПДВ через OSS/IOSS у ЄС у 2021–2024 рр.

Рік	Надходження ПДВ через OSS/IOSS (млрд євро)	Зміна, млрд євро	Зміна, %
2021	7.75	–	–
2022	20.90	13.15	169.68%
2023	26.30	5.40	25.84%
2024	33.10	6.80	25.86%

Примітка: 2021 рік – частковий (пакет VAT e-commerce набув чинності 1 липня 2021), тому значення за 2021 відображає лише півроку застосування механізмів OSS/IOSS

Джерело: [5]

для перегляду існуючих механізмів митного адміністрування, оскільки старі методи фізичного контролю вже не відповідають вимогам часу.

На сьогодні існуючі процедури митного контролю міжнародних поштових та експрес-відправлень (МПВ та МEB) часто виявляються неефективними. Це призводить до двох негативних наслідків:

1. Логістичні затримки – виникають розриви у ланцюгах постачання через неможливість швидкої обробки масивів декларацій.

2. Фіскальні ризики – створюється підґрунтя для мінімізації податкових зобов'язань шляхом дроблення товарних партій (splitting) – штучного розподілу замовлення на декілька дрібних посилок, щоб їх вартість не перевищувала неоподатковуваний ліміт.

Для вирішення цих проблем, особливо в контексті наповнення державного бюджету в умовах воєнного стану, необхідна імплементація новітніх інструментів регулювання. Дослідження показують, що механізми регулювання саме транскордонної електронної торгівлі в Україні висвітлені фрагментарно, особливо в частині практичної інтеграції інформаційних систем.

Враховуючи європейський досвід (IOSS), ключовим напрямом удосконалення митного регулювання в Україні має стати запровадження моделі стягнення податку продавцем (далі – Vendor Collection Model або VCM) та інтеграція інформаційних систем поштових операторів з Автоматизованою системою митного оформлення (АСМО).

Реалізація цієї мети вимагає розробки алгоритму взаємодії митних органів та логістичних посередників, який базується на автоматизованому обміні даними (Advanced Electronic Data – AED). Згідно з Joint WCO – UPU Guidelines, мінімальний набір AED слід визначати як: ідентифікатор відправлення,

HS-код товару, кількість і вартість, опис товару, дані відправника та одержувача, вказівка на продавця/маркетплейс та категорію ризику. Технічна реалізація повинна спиратися на CUSITM/ITMATT повідомлення для сумісності з Міжнародною моделлю даних WCO [6].

Пропонована модель цифрового адміністрування повинна включати такі етапи:

1. Попередня ідентифікація: маркетплейси та логістичні оператори передають митниці структуровані дані про товар, його вартість та отримувача ще до перетину кордону.

2. Автоматичний ризик-аналіз: система АСМО в автоматичному режимі порівнює дані, виявляє ознаки дроблення партій або заниження вартості та приймає рішення про необхідність фізичного огляду.

3. Фіскалізація у точці продажу: законодавче закріплення обов'язку іноземних платформ (vendor) стягувати ПДВ при продажу товару українському споживачу, що зніме навантаження з митних інспекторів на кордоні. Зокрема, практичні кроки імплементації vendor-collection мають включати: (1) обов'язкову реєстрацію non-resident sellers або призначених зареєстрованих посередників; (2) встановлення правил звітності та механізмів повернення/корекцій; (3) санкційні норми за несплату; (4) пілотний період (6–12 міс.) з оцінкою фіскального ефекту та впливу на логістику. Деталі реалізації слід розробити з опорою на OECD guidance та практичні гіді операторів (IOSS) [6].

Такий підхід дозволить досягти мети дослідження – удосконалити митне регулювання через цифрові інструменти та гармонізувати нормативну базу з вимогами ЄС. Це забезпечить баланс між безпековою функцією митниці та сприянням торгівлі, нівелюючи ризики затримок та ухилення від оподаткування.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Проведений аналіз глобальних тенденцій та українських реалій чітко засвідчує, що домінування транскордонних В2С-відправлень створило критичний розрив в адміністративній спроможності вітчизняної митної системи, яка, будучи орієнтована на обробку великих комерційних партій (B2B), наразі не може ефективно протидіяти масовому напливу дрібних посилок. Це призводить до логістичних затримок та створює підґрунтя для мінімізації податкових зобов'язань шляхом умисного дроблення товарних партій. Для нівелювання цих ризиків та забезпечення балансу між безпековою функцією та сприянням торгівлі, технічна реалізація Vendor Collection Model (VCM) є необхідною. Адже модель неможлива без обов'язкового запровадження стандартів обміну попередньою електронною інформацією (AED), що дозволить Автоматизованій системі митного оформлення (АСМО) отримувати дані ще до прибуття відправлення. Це забезпечить тотальний попередній ризик-скринінг та миттєве оформлення посилок з низьким ризиком.

У перспективі подальших досліджень та практичної роботи, необхідно на рівні законодавства закріпити обов'язок нерезидентів-продавців або маркетплейсів стягувати ПДВ на території України у точці продажу, синхронізувавши цей механізм з чинними нормами Європейського Союзу. Також, ключовим кроком має стати запровадження пілотного періоду (6–12 місяців) для всебічної оцінки фіскального ефекту VCM та її впливу на швидкість логістичних операцій в умовах обмежених ресурсів митниці. Деталі реалізації VCM, включаючи обов'язкову реєстрацію нерезидентів та правила звітності, слід розробити з опорою на керівні настанови OECD та практичні гіді операторів IOSS.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пашко П. В. Теоретико-методологічні засади митної безпеки та управління ризиками: монографія. Київ: Академія митної служби України, 2003. 405 с.
2. Федотова О. П. Інформаційна взаємодія в межах механізму «Єдиного вікна» у митних процедурах. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 4. С. 41–47.
3. Яременко О. Ф. Митна логістика: поняття, функції, особливості. *Вісник Хмельницького*

національного університету. 2021. № 6 (Т. 1). С. 32–36.

4. Mínguez R., Minondo A. The rise of low-value transactions in international trade. *Journal of International Economics*. 2024. Vol. 149. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jinteco.2024.103792>

5. VAT for e-commerce. European Commission: Taxation and Customs Union. URL: https://ec.europa.eu/taxation_customs/

6. Joint WCO–UPU Guidelines on the Exchange of Electronic Advance Data. World Customs Organization & Universal Postal Union. 2023. URL: <https://www.wcoomd.org/media/wco/public/global/pdf/topics/facilitation/instruments-and-tools/tools/upu/joint-wco-upu-guidelines.pdf>

7. Nova Post delivered 480 million parcels and cargoes in 2024. Nova Post Official Website. URL: <https://novaposhta.ua/>

REFERENCES

1. Pashko, P. V. (2003), *Teoretyko-metodolohichni zasady mytnoi bezpeky ta upravlinnia ryzykamy* [Theoretical and methodological principles of customs security and risk management], Ukraine, Kyiv, Akademiia mytnoi sluzhby Ukrainy. (in Ukrainian)

2. Fedotova, O. P. (2021), Informatsiina vzaiemodiia v mezhakh mekhanizmu “Yedynoho vikna” u mytnykh protsedurakh [Information interaction within the “Single Window” mechanism in customs procedures], *Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo*, no. 4, pp. 41–47. (in Ukrainian)

3. Yaremenko, O. F. (2021), Mytna lohystyka: poniattia, funktsii, osoblyvosti [Customs logistics: concept, functions, features], *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, no. 6, is. 1, pp. 32–36. (in Ukrainian)

4. Mínguez, R., & Minondo, A. (2024), The rise of low-value transactions in international trade. *Journal of International Economics*, vol. 149, DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jinteco.2024.103792>

5. European Commission. (n.d.). *VAT for e-commerce: New rules for VAT on cross-border e-commerce*. Taxation and Customs Union, Available at: https://ec.europa.eu/taxation_customs/

6. World Customs Organization & Universal Postal Union. (2023). *Joint WCO–UPU guidelines on the exchange of electronic advance data*, Available at: <https://www.wcoomd.org/media/wco/public/global/pdf/topics/facilitation/instruments-and-tools/tools/upu/joint-wco-upu-guidelines.pdf>

7. Nova Post. (n.d.). *Nova Post delivered 480 million parcels and cargoes in 2024*, Available at: <https://novaposhta.ua/>

Стаття надійшла: 17.11.2025

Стаття прийнята: 09.12.2025

Стаття опублікована: 30.12.2025